

VETENSKAP OCH BEPRÖVAD ERFARENHET – VAD INNEBÄR DET FÖR SOCIALTJÄNSTEN?

Akademikerförbundet SSR

Regeringens styrmedel

- Resurser
- Uppdrag till myndigheter
- Regler

Ny lag – ny styrning

- Lag – politikens främsta styrmedel
- Lag "tvingande"
- Anger syftet med politiken - vad som ska uppnås/ vad enskilda ska erhålla
- Anger gränser och åtagande för det kommunala självstyret
- "Huvudregel" – anger **vad**, inte hur

Ny socialtjänstlag

De **stora** förändringarna:

- Förebyggande
- Lätt tillgänglig
- Planering av insatser
- Insatser utan behovsprövning
- Kunskapsreglering

Prop. 2024/25:89;
ikraftträdande **1 juli 2025**

Hur ser det ut idag?

I 3 kap. 3 § SoL anges tre typer av kvalitetskrav för socialtjänstens verksamhet;

- Insatser ska vara av god kvalitet,
- För utförande av uppgifter ska det finnas personal med lämplig utbildning och erfarenhet
- Kvaliteten ska systematiskt och fortlöpande utvecklas och säkras.

Däremot ställs inget uttryckligt krav på att verksamheten ska baseras på kunskap.

Vad är kvalitet?

Vad som kan anses vara god kvalitet inom socialtjänstens olika verksamhetsområden är svårt att precisera. Kvalitet är ett svårfångat begrepp och vad som är god kvalitet låter sig inte fastställas på ett entydigt och objektivet sätt. För detta krävs ett utvecklingsarbete av såväl kvalitetskriterier som metoder för att mäta kvaliteten (prop. 1996/97:124 s. 51, 52 och 176)

Med kvalitet menar vi att en verksamhet uppfyller de *krav och mål* som gäller enligt *lagar och andra föreskrifter* för verksamheten samt beslut som har meddelats med stöd av sådana föreskrifter. (Socialstyrelsen)

Tillsyn och reglering

Operationen
lyckades men
patienten dog

Skälen till att utvecklingen av en kunskapsbaserad socialtjänst behöver stärkas

- Socialtjänstens verksamhet innebär ofta ett *ingripande i andra personers liv* och det bör ske utifrån bästa tillgängliga kunskap.
- Vård och omsorg med *bättre resultat*, som är *säkrare* och mer *kostnadseffektiv*.
- Insatser som är *tveksamma* eller *skadliga* kan utmönstras.
- Skapar bättre förutsättningar för socialtjänsten att möta *framtida utmaningar* och samtidigt bedriva en verksamhet av god kvalitet.
- *Statliga stimulansmedel* och *specialdestinerade statsbidrag* anses inte tillräckliga som verktyg för att stödja det målmedvetna och långsiktiga utvecklingsarbete som krävs för att utveckla en kunskapsbaserad socialtjänst.

Vetenskap och beprövad erfarenhet, ett sätt att reglera att verksamheten ska vara kunskapsbaserad

- Vetenskap och beprövad erfarenhet är ett etablerat begrepp som återfinns i patientsäkerhetslagen och skollagen.
- Det används redan i förordningen (2015:284) med instruktion för Socialstyrelsen och förordningen (2015:155) om statlig styrning med kunskap avseende hälso- och sjukvård och socialtjänst.

6 kap. 1 § patientsäkerhetslag (2010:659)

Hälso- och sjukvårdspersonalen ska utföra sitt arbete i överensstämmelse med vetenskap och beprövad erfarenhet.

1 kap. 5 § skollag (2010:800)

Utbildningen *ska vila på* vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet.

Socialtjänstlagen

Verksamheten ska bedrivas i enlighet med vetenskap och beprövad erfarenhet.

Varför skiljer sig regleringarna åt?

- I patientsäkerhetslagen pekas personalen ut som ansvarig.
- Inom socialtjänsten är det socialnämnden som fattar beslut – inte professionen.
- "Vila på vetenskaplig grund" som används i skollagen bedömdes vara för vag.

Akademikerförbundet SSR

Verksamhet, vetenskap och beprövad erfarenhet

Verksamhet som bedrivs med stöd av SoL, LVM, LVU, lagen (2024:79) om placering av barn i skyddat boende, eller verksamhet som en socialnämnd eller SiS ska bedriva enligt någon annan lag eller förordning.

Vetenskap – vetenskaplig kunskap som tagits fram genom olika forskningsmetoder

Beprövad erfarenhet – kunskap som bygger på goda exempel där kunskapen från profession och brukare har synliggjorts, värderats och systematiserats genom uppföljning, dokumentation, kritisk granskning och spridning

Finns det tillräcklig forskning och annan kunskap att tillgå för att kunna uppfylla ett krav på VBE?

- Otillräcklig - Barnafrid, Länsstyrelsen i Östergötlands län, Norrköpings kommun och Uppsala kommun
- Tillräcklig och växande säger övriga remissinstanser, utredningen och regeringen.
- Kravet i sig kommer driva på utvecklingen.

En ny lag om socialtjänstdataregister

- Socialstyrelsen ska få samla in personnummerbaserad statistik
- Insamlingen avser uppgifter från kommuner om orsak till insats eller utebliven insats, aktivitet, avslutsorsak
- Personnummerbaserad statistik – uppgifter på individnivå
- Socialstyrelsen - i uppdrag att analysera kommunernas förutsättningar och behov vid införandet av en lag

Vetenskap och beprövad erfarenhet är inte alltid avgörande

- Vid bedömningen av vilken insats som kan komma i fråga måste en sammanvägning göras av olika omständigheter såsom den önskade insatsens lämplighet som sådan, kostnaderna för den önskade insatsen i jämförelse med andra insatser samt den enskildes önskemål. Det kan inte finnas en obegränsad frihet för den enskilde att välja sociala tjänster oberoende av kostnad (prop. 2000/01:80 s. 91).
- Med regeringens förslag Prop. 2024/25:89 ska även vetenskap och beprövad erfarenhet vägas in i bedömningen av lämplig insats.

Vad händer när lagstiftning inte utgår från vetenskap och beprövad erfarenhet?

Kravet på VBE utgör inte något hinder mot att tillhandahålla insatser av socialpolitisk karaktär, t.ex. försörjningsstöd, även om dessa inte har sin grund i VBE. Däremot ska enligt regeringens mening hänsyn tas till VBE vid utformningen av sådana insatser.

Vad innebär regleringen för kommunpolitikerna?

- Politiken får ett utökat ansvar att organisera och resurssätta verksamheten så att den har förutsättningar att arbeta utifrån bästa tillgängliga kunskap
- Politiken behöver lägga mer uppmärksamhet på att sätta mål för verksamheten och följa upp resultat.
- Som ansvariga måste de kunna svara på hur det går för enskilda som fått insatser.

Vad innebär regleringen för professionen?

- Kräver att man genererar mer kunskap – individuell systematisk uppföljning, beprövad erfarenhet och bidra till vetenskaplig kunskap
- Flytta fokus och styrning från regelefterlevnad till kunskap och kompetens. Utfall för brukarna
- Ett steg mot ökad professionalisering
- Krävs en översyn av professionens uppdrag, befogenhet och ansvar

Vad innebär regleringen för forskningen?

- Efterfrågan på praktikrelevant forskning kommer öka
- Mer samverkan mellan praktik och forskningsmiljön
- Mer pengar till praktikrelevant forskning
- Fler personer som har både en fot inom universiteten och praktiken